

Kuvat: @maaseutuverkosto, Jyrki Vesa, @mmmkuva-arkisto, Hannu Vallas, Studio Andrei KYTYIINI!-hankkeelle, @VRGroup.

MAASEUDUN JULKISESSA HENKILÖLIIKENTEESÄ HYÖDYNNETTÄVÄ DIGITAALISIA VÄLINEITÄ

Parannusten toteuttaminen maaseudun kuljetuksissa onnistuu ainoastaan eri toimijoiden yhteistyöllä ja digitaalisten välineiden käyttöönotolla.

Kuljetukset ja henkilöliikenne vaikuttavat asukkaiden arkeen ja alueen vetovoimaan.

Kuntien yhteinen kuljetuskoordinaattori, viranomaisyhteistyö, digitaaliset välineet sekä kuntien ja tutkimuslaitosten välinen yhteistyö avaintekijöitä maaseudun julkisen henkilöliikenteen kehittämisessä.

KYTYIINI! Monipalveluliikenteen kehittäminen Kaustisen seudulla ja Kannuksessa -hankkeessa tarkasteltiin vuosina 2015-2017 monipuolisesti erityisesti maaseudun julkiseen henkilöliikenteeseen liittyviä yksityiskohtia.

Hankealueena oli harvaan asuttu maaseutua ja ydinmaaseutua, joten tehdyt havainnot sopivat hyvin muuallekin Suomeen. Kumppaneita olivat hankekunnat: Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi ja Veteli, Kannuksen kaupunki sekä

Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalouden kehittäminen -hankkeen Soite. Keskeisenä yhteistyökumppanina toimi Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. Asukkaita hankealueella on yhteensä noin 21 000.

Julkisen sektorin organisoimat tai kustantamat kuljetukset muodostavat monitoimijaisen ja monimutkaisinkin kokonaisuuden, kuten seuraavalla sivulla olevasta kuvioista käy ilmi.

Kunnissa kuljetukset jakaantuvat eri sektorien ja viranhaltijoiden vastuulle. Tällä hetkellä sekä kuntien sisällä että välillä tehdään erittäin vähän yhteistyötä ja yhteiskoordinoitua kuljetustarjonnan kehittämiseksi. Vähäiseen yhteiskoordinointiin on erittäin selkeä ja realistinen syy: resurssipula erityisesti henkilöstöpuolella.

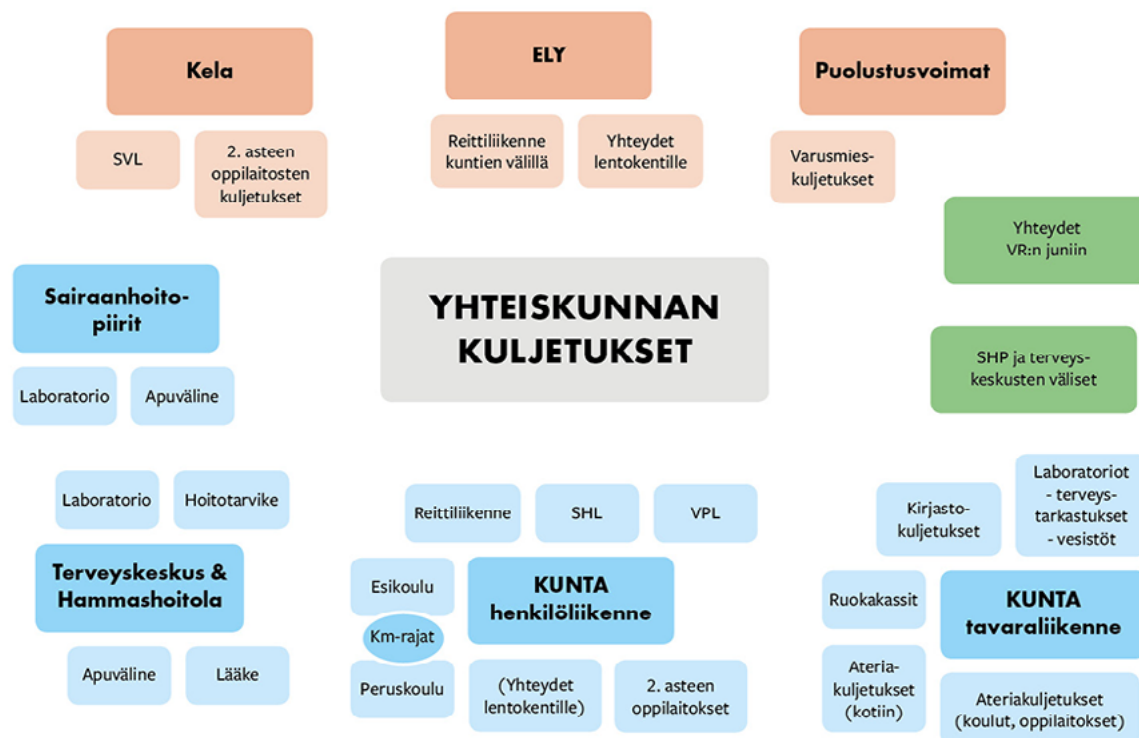
Tavallisissa maaseutukunnissa ei yleensä ole edes puolipäiväisesti kuljetuksiin keskittyvää työntekijää. Kuljetuksista vastaavalla henkilöllä saattaa olla aikaa kuljetuksiin vain pakollisen tarpeen vaatiessa, muiden töiden edelleen odottaessa tekijäänsä.

Sen lisäksi, että kuljetuksista vastaavalla henkilöllä ei ole kunnolla aikaa kuljetusten organisointiin, on hänellä jokin muu kuin logistiikkaan liittyvä koulutus, esimerkiksi sivistys- tai sote-alan koulutus.

Vähäisen yhteistyön ja -koordinoinnin sekä vähäisten resurssien seurauksena maaseudun julkiset kuljetukset kehittyvät hitaasti, jos lainkaan.

Keinoja ja ratkaisuja tarttua tilanteeseen hahmottui KYYTIIN!-hankkeen aikana useita. Kaikki keinot eivät ole helppoja tai nopeita, mutta vievät oikeaan suuntaan.

Kuva: Yhteiskunnan kuljetukset

Versio 13.11.2017

Heli Siirilä, Vaasan yliopiston Levón-instituutti
 Kyläasiamies **Esa Erkkilä**, Keskipohjalaiset Kylät ry
Jenni Eckhardt, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy

KEINOJA JA RATKAISUEHDOTUKSIA

Kuntien yhteinen kuljetuskoordinaattorin palkkaaminen kannattaa.

Logistiikka-alan koulutuksen saanut työntekijä pysyisi syventymään kuntien kuljetuksiin sellaisella tavalla, joka auttaisi palvelutason säilyttämisessä tai jopa parantaisi sitä, nykyaikaistaisi kuljetusten tarjonta- ja organisointitapaa sekä rakentaisi kuljetuksista kokonaisuutta, parhaimmillaan yli kunta- ja sektorirajojen.

Kuljetuskoordinaattorin työpanos olisi erityisen tärkeä nykytilanteessa, jossa liikennepalvelulaki muuttaa Suomessa liikennettä ja kuljetuksia voimakkaasti sekä digitaaliset menetelmät yleistyvät kuljetuksissa yhä enemmän.

Pelkästään digitaalisen tarjonnan hallinta ja siitä soveltuvimman välineen valitseminen kunnan käyttöön vaatii perehtymistä ja osaamista.

Yhteistyöllä voidaan säästää resursseja tai käyttää niitä tehokkaammin.

Laskiessa kuntien, soten, ELYn ja Kelan kuljetukset yhteen käy ilmi, että maaseudulla on melko paljon julkisesti tuettuja matkoja ja päivittäistä liikennettä. Mahdollisten päällekkäisyyksien poistaminen onnistuu vain eri viranomaisten yhteistyössä. Tämä on pitkäjänteistä ja syventymistä kaipaavaa työtä. Yhteistyön on oltava keskeinen toimintamalli myös maakuntaudistuksen jälkeen.

Kuljetuksissa on tähdittävä henkilö- ja tavaraliikenteen yhdistelyyn.

Maaseudun henkilöliikenne- ja tavaravirrat ovat ohuita. Ainoa keino yhdistellä kuljetuksia tehokkaasti on hyödyntää digitaalisia välineitä prosessin jokaisessa vaiheessa. Vaiheita ovat mm. tilausten tekeminen, kuittaaminen, reaaliaikainen seuranta ja laskuttaminen.

Tiedottamisen kuljetustarjonnasta on oltava monikanavaista ja jatkuvaa, jotta todellista muutosta kehittyisi ihmisten liikkumistavoissa.

Nuoriin tehoavat helposti älypuhelimesta saatavat reitti- ja tarjontatiedot, kun taas enemmistö iäkkäistä arvostaa painettuja paperiversioita ja paikallislehti-ilmoituksia.

Tiedottamisen on oltava jatkuvaa, jotta ihmiset voisivat pitää julkista liikennettä yhtenä liikkumisvaihtoehtona henkilöautoilun sijaan.

Kaikki keinot tiedonvaihdon lisäämiseksi ovat tarpeellisia ja tervetulleita.

Kunnissa kuljetuksista vastaavat henkilöt työskentelevät melko yksin kuljetusten parissa. Muista kunnista kuullut kokemukset sekä saadut nixit ja ideat ovat tärkeitä oman työn ja ammattitaidon kehittämisen välineitä. Jatkossa aihepiirin koulutuksissa, seminaareissa ja materiaaleissa pitää antaa huomattavasti enemmän välineitä kuljetusten sektorirajojen ylittämiseen.

Lisäksi koulutuksien ja materiaalien pitää olla taloudellisesti, maantieteellisesti ja aikataulullisesti saavutettavissa. Maksuttomat ja etänäkin saavutettavat tilaisuudet ovat houkuttelevimpia kuntatyöntekijöille, joiden haastava tehtävä on jatkuvasti miettiä tiukkojen resurssien käyttökohteita.

Kuntien ja tutkimuslaitosten välinen yhteistyö kuljetusten kehittämisessä hyödyttää molempia osapuolia.

Kunnat saavat tutkijoilta arvokasta uutta tietoa ja näkökulmia arkipäivän työhönsä. Tutkijoiden on mahdollista saada konkreettista tietoa siitä, mitä kehittämiskohteita ja tarpeita kunnissa on kuljetuksien eri osa-alueisiin liittyen. Tämä yhteistyö johtaa parhaimmillaan ulkopuolisella rahoituksella tehtävään kehittämiseen.

JULKISIIN KULJETUKSIIN VAIKUTTAVIA TAUSTATEKIJÖITÄ

Kuljetuksien liittyviä isoja rakenteellisia taustatekijöitä ovat muun muassa:

- eri palvelupisteiden määrä ja sijainti
- kuntalaisten terveys ja toimintaedellytykset: liikkuvatko omilla jaloillaan tai polkupyörällä, käyttävätkö omaa autoaan, naapurin kyytiä, bussia vai taksia arkipäivän asiointiin
- kaavoitus ja rakentaminen: esimerkiksi asukkaiden ja yritysten sijainti suhteessa palvelupisteisiin tai kevyen liikenteen väylät koulureiteillä

POLITIIKKASUOSITUKSET MAASEUDUN JULKISEN HENKILÖLIIKENTEEN KEHITTÄMISEKSI

1. Kuntatasolla muissa kuin säännöllisissä koulukuljetuksissa on tarjontaa suunnattava kutsuun perustuvaksi ilman säännöllistä aikataulua ja reittiä
2. Digitaalisia välineitä on hyödynnettävä eri vaiheissa. Näitä ovat esimerkiksi kuljetusten reaaliaikaisen tarjonnan seuranta, kuljetuksen tilaaminen ja kuittaaminen, mahdollisesti myös maksaminen
3. Henkilö- ja tavarakuljetusten yhdistelyn on yleistyttävä
4. Tarvitaan monikanavaista ja jatkuvaa tiedottamista kuljetustarjonnasta
5. Eri hallintokuntien välisiä kuljetustarpeita on sovitettava yhteen
6. Soveltuvien reittien yhteiskilpailuttaminen ELY:n ja kunnan sekä sairaanhoitopiirin ja kuntien kesken

KYYTIIN! MONIPALVELULIIKENTEEN KEHITTÄMINEN KAUSTISEN SEUDULLA JA KANNUKSESSA -hanke

Loppuraportti:

KYYTIIN!
Monipalveluliikenteen kehittäminen
Kaustisen seudulla ja Kannuksessa
1.6.2015–31.12.2017 -raportti
ladattavissa täältä:

www.kase.fi/kyytiin

Hankkeen yhteyshenkilöt:

Kehittämisjohtaja Petri Jylhä,
Kaustisen seutukunta
etunimi.sukunimi@kase.fi, p. 050 551 3030

Projektipäällikkö Heli Siirilä,
Vaasan yliopiston Levón-instituutti
etunimi.sukunimi@uva.fi, p. 029 4498 557

Hanke rahoitettiin Maaseutupolitiikan / maa- ja metsätalousministeriön hankehaun kautta, maaseutupolitiikan hankeryhmän esittämänä MMM:n päätöksellä. Rahoituslähde: Maaseudun kehittämisen momentti.
Yhteyshenkilö: Antonia Husberg, etunimi.sukunimi@mmm.fi

Maaseudun palveluista lisää Maaseutukatsauksesta 2017
(Julkaisun pysyvä osoite on <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-958-6>)

 MAASEUTUPOLITIIKAN NEUVOSTO
PL 30, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puh. +358 (0)295 16 2030 / 2033
S-posti: maaseutupolitiikka@mmm.fi
maaseutupolitiikka.fi / @RuralPolicyFIN
#maapuhuu / #Maaseutupolitiikka

 LANDSBYGDSPOLITISKA RÅDET
PB 30, 00023 STATSRÅDET
Tfn. +358 (0)295 16 2030 / 2033
E-post: maaseutupolitiikka@mmm.fi
landsbygdspolitik.fi / @RuralPolicyFIN
#landetalar / #Landsbygdspolitik

 THE RURAL POLICY COUNCIL
PO Box 30, 00023 GOVERNMENT
Tfn. +358 (0)295 16 2030 / 2033
E-mail: maaseutupolitiikka@mmm.fi
ruralpolicy.fi / @RuralPolicyFIN
#maapuhuu / #Maaseutupolitiikka